

У К Р А Ї Н А

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
**КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«КИЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ»**

вул. Ярослава Мудрого, 37, м. Біла Церква, Київська обл., 09107, тел. 0(4563) 5-12-40,
тел./факс 5-04-24 E-mail: Kyiv_academy@ukr.net, Web: <https://www.kristti.com.ua/>
Код ЄДРПОУ 02139618

СХВАЛЕНО

Протокол вченої ради
КНЗ КОР «КОПОПК»
від 23.04.2024 № 4

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КНЗ КОР «КОПОПК»
від 24.04.2024 № 70

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації практичних психологів закладів інституційного
догляду та виховання дітей

Пояснювальна записка

Освітня програма розроблена на підставі Положення про психологічну службу в системі освіти України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22 травня 2018 року № 509; професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 24 листопада 2020 року № 2425-20; Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року №898; Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800; Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.10.2022 року № 904.

Освітня програма також враховує основні положення Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» від 14 грудня 2016 року № 988-р, «Про деякі питання соціального захисту дітей, влаштованих на цілодобове перебування до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування» від 04 серпня 2021 р. №843, «Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр» від 06 березня 2019 р. №221, Положення про спеціальну школу та навчально-реабілітаційний центр, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2022 р. №979, а також Національної стратегії реформування системи інституційного

догляду та виховання дітей на 2017-2026 рр. та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність практичного психолога закладів інституційного догляду та виховання дітей (шкіл-інтернатів, дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів, гуртожитків) з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих освітніх практик та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Сучасний практичний психолог закладів інституційного догляду та виховання дітей має бути готовим до роботи за державними освітніми стандартами в контексті реформування системи освіти, зокрема, виконання заходів щодо реалізації євроінтеграційних процесів в освіті, інклюзивного підходу, посилення ролі цифрових технологій в організації освітнього процесу та активного впровадження технологій дистанційного навчання.

Мета освітньої Програми: професійний розвиток практичних психологів закладів інституційного догляду та виховання дітей відповідно до державної політики в освіті, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей, необхідних для організації психологічного забезпечення освітнього процесу.

Основні завдання Програми:

- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей практичних психологів закладів інституційного догляду та виховання дітей;
- поглибити й розширити знання практичних психологів із теорії та практики психологічного забезпечення освітнього процесу, що забезпечує якісні зміни в навчанні, створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній освітній системі;
- активізувати розвиток значущих професійних якостей практичних психологів закладів інституційного догляду та виховання дітей;
- удосконалити вміння практичних психологів відповідно до основних напрямів державної політики, її європейського вектора розвитку.

Особливості організації освітнього процесу за освітньою програмою

Вивчення деяких питань модулів, окремих тем, послідовність вивчення, загальна кількість годин на вивчення тем можуть бути зміненими, окремі питання тем програми можуть бути перенесені до інших тем, залежно від загальної концепції робочої програми навчання.

Очікувані результати навчання можуть відрізнятися, залежно від кваліфікаційної категорії та педагогічного досвіду слухачів.

Теоретична складова освітньої програми може бути реалізованою через лекції/відеолекції/вебінари/відеоконференції тощо. Практична складова – через практикуми/навчальні тренінги/семінари/майстер-класи тощо.

Навчальні заняття в синхронному режимі при дистанційній формі навчання проводяться з використанням спеціального програмного забезпечення для проведення вебконференцій з обов'язковою участю слухачів. Інші види занять в асинхронному режимі проводяться в різних форматах.

Загальні очікувані результати охоплюють

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти в цілому;
- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері освіти;
- сутності Концепції Нової української школи;
- особливостей психологічного забезпечення освітнього процесу в закладі інституційного догляду та виховання дітей;
- основ вікової психології, психології особистості, педагогічної та соціальної психології, психологічних особливостей учасників освітнього процесу, особливостей підтримки та збереження психічного здоров'я;
- теоретичних основ планування, організації та здійснення психологічної профілактики, психологічної просвіти, психологічної діагностики, психологічної допомоги (психологічного

консультування, психологічного супроводу, психологічного тренінгу, розвивальної діяльності, першої психологічної допомоги);

- психолого-педагогічних особливостей організації інклюзивного навчання;
- теоретичних та практичних основ створення, підтримки та розвитку безпечного освітнього середовища (поняття, складники, індикатори, інструменти (методи, методики, процедури), факторів ризику та способів їх уникнення, методів аналізу та оцінки можливих ризиків будь-яких проявів насильства, булінгу, мобінгу, інших проявів дискримінації в закладі інституційного догляду та виховання дітей;
- психолого-педагогічних умов та методів ефективної освітньої діяльності, основ педагогічної психогігієни, медіації, попередження професійного та емоційного вигорання педагогічних (науково-педагогічних) працівників;
- основ менеджменту та планування трудової діяльності, основ проєктної діяльності;
- способів планування, форм, видів та способів професійного розвитку та самоосвіти.

Уміння:

- керуватись нормативно-правовими вимогами до діяльності спеціаліста психологічної служби;
- спиратись на новітні освітні та фахові концепції і підходи;
- визначати стратегічні напрями діяльності закладу освіти та прогнозувати результати впливу;
- організовувати психологічне забезпечення освітнього процесу відповідно до вимог законодавства;
- упроваджувати циклограми діяльності практичного психолога закладу інституційного догляду та виховання дітей;
- обирати та практично застосовувати інструменти (методи, методики, процедури), види, форми та змістове наповнення психологічної профілактики, психологічної просвіти, психологічної діагностики, психологічної допомоги (психологічного консультування, психологічного супроводу, психологічного тренінгу, розвивальної діяльності, першої психологічної допомоги);
- втілювати психологічну складову інклюзивного навчання;
- сприяти створенню та розвитку безпечного, дружнього до дитини освітнього середовища;
- застосовувати сучасні форми та методи у роботі з педагогами для забезпечення психолого-педагогічних умов та методів ефективної освітньої діяльності та педагогічної психогігієни;
- вимірювати ефективність застосовуваних інструментів, видів, форм та якості змістового наповнення трудових функцій/дій/напрямків роботи та планувати зони подальшого розвитку;
- ефективно взаємодіяти й працювати в команді;
- практикувати інструменти та диспозиції, що відповідають цінностям професії, вітчизняної освіти та загальнолюдським цінностям;
- використовувати зовнішню та внутрішню супервізію та інтервізію як інструменти професійної підтримки та розвитку.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти в межах рівня професійної підготовленості;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- професійна мобільність та гнучкість;
- дотримання принципів надання психологічної допомоги (не нанесення шкоди, об'єктивності, конфіденційності, поваги до клієнта, необхідності та достатності наданої інформації);

- дії на основі етичних міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності;
- просування національно-патріотичних та демократичних цінностей (сформована національна ідентичність, патріотизм, відповідальність за долю держави, право вибору, формування спільноти).

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу: комп'ютерна техніка, офісне ПЗ, навушники, мікрофон, колонки, гаджет (планшет, смартфон), постійний доступ до глобальної мережі «Інтернет», наявність облікового запису Google (особистого чи корпоративного).

1.	Розробник освітньої програми	Аносова Анастасія Вікторівна, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук			
2.	Найменування освітньої програми	Освітня програма підвищення кваліфікації практичних психологів закладів інституційного догляду та виховання дітей			
3.	Мета програми	Формування, розвиток професійних компетентностей			
4.	Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Практичні психологи закладів інституційного догляду та виховання дітей			
5.	Напрямок освітньої програми	Професійна компетентність практичного психолога закладів інституційного догляду та виховання дітей			
6.	Зміст освітньої програми	№ з/п	Освітній компонент (модуль, тема)	Засоби провадження	
				Кількість годин	
				лекційні	семінарські
				практичні	усього
		1.	Модуль 1. Соціально-гуманітарний. Модернізація системи освіти в контексті викликів ХХІ століття	4	2
					6
		1.1.	Роль освіти у формуванні та розвитку людського капіталу	2	2
		1.2.	Гуманістичні аспекти модернізації освіти в контексті традицій та інновацій	2	2
		1.3.	Національна ідентичність в історичному вимірі		2
		2.	Модуль 2. Професійний. Освітнє середовище ІРЦ: територія безпеки та розвитку	2	18
					20

		2.1. Інваріантна складова модуля	2		12	14
		2.1.1. Безпека життєдіяльності учасників освітнього процесу	2			2
		2.1.2. Професійний стандарт практичного психолога закладу освіти			2	2
		2.1.3. Атестація фахівців психологічної служби			2	2
		2.1.4. Створення безпечної освітньої екосистеми закладу освіти			2	2
		2.1.5. Практико-орієнтовані технології в роботі практичного психолога			6	6
		2.2. Варіативна складова модуля			6	6
		2.2.1. Інклюзивна освіта: теорія і практика			6	6
		2.2.2. Виявлення та подолання освітніх та психологічних втрат			6	6
		2.2.3. Формування команди для розвитку культури демократії в школі			6	6
		2.2.4. Дії учасників освітнього процесу в надзвичайних ситуаціях соціального, воєнного та природного характеру			6	6
		3. Модуль 3. Фаховий. Організація роботи практичного психолога закладу інституційного догляду та виховання дітей	6		32	38
		3.1. Інваріантна складова модуля	6		14	20
		3.1.1. Нормативно-правове забезпечення діяльності, особливості ведення документації практичних психологів закладів інституційного догляду та виховання дітей	2		2	4
		3.1.2. Організація та зміст діяльності практичного психолога закладу освіти	2			2
		3.1.3. Супровід вікового, інституційного та професійного становлення особистості	2		2	4
		3.1.4. Технологія побудови індивідуалізованої траєкторії особистісно-професійного розвитку практичного психолога			2	2
		3.1.5. Емоційна підтримка учасників освітнього процесу в умовах воєнного та післявоєнного стану			2	2
		3.1.6. Використання сенсорної інтеграції в роботі практичного психолога з дітьми			4	4

		3.1.7.	Упровадження здоров'язберезувальних технологій у практику роботи закладу освіти			2	2
		3.2. Варіативна складова модуля				18	18
		3.2.1.	Арт-терапевтичні практики для гармонізації емоційно-особистісної сфери педагога			6	6
		3.2.2.	Онлайн-сервіси для створення навчального контенту			6	6
		3.2.3.	Травми війни: техніки самозцілення дорослих і дітей			6	6
		3.2.4.	Безбар'єрне освітнє середовище: простір соціальної та психологічної підтримки особистості			6	6
		4.	Модуль 4. Діагностико-аналітичний			8	8
		4.1.	Установче заняття. Вхідне діагностування			2	2
		4.2.	Конференція з обміну досвідом			2	2
		4.3.	Захист випускних робіт			2	2
		4.4.	Вихідне діагностування			2	2
			Разом:	12		60	72
7.	Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС	72 год / 2,4 ЄКТС					
8.	Форма підвищення кваліфікації	Очна, дистанційна, очно-заочна, пролонгована					
9.	Вид підвищення кваліфікації	Навчання за освітньою програмою підвищення кваліфікації					
10.	Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05 Професійні компетентності: А1 Нормативно-правова компетентність (А1.1, А1.2, А1.3); А2 Компетентність стратегічного управління закладом освіти (А2.1, А2.2, А2.3, А2.4, А2.5, А2.6, А2.7); Б1 Компетентність забезпечення якості освітньої діяльності та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти (Б1.1, Б1.2, Б1.3, Б1.4); Б2 Компетентність організації діяльності закладу освіти на засадах					

		зовнішньої системи забезпечення якості освіти (Б2.1, Б2.2, Б2.3); В1 Лідерська компетентність (В1.1, В1.2, В1.3, В1.4); В2 Емоційно-етична компетентність (В2.1, В2.2, В2.3); В3 Компетентність педагогічного, соціального та мережевого партнерства (В3.1, В3.2, В3.3, В3.4); Г1 Здоров'язбережувальна компетентність (Г1.1, Г1.2, Г1.3, Г1.4, Г1.5, Г1.6); Г2 Інклюзивна компетентність (Г2.1, Г2.2); Г3 Проєктувальна компетентність (Г3.1); Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2);
11.	Очікувані результати	Удосконалення загальних та професійних компетентностей
12.	Особа (особи), які виконують освітню програму	Рогова В.Б. Пашенко Д.І. Перерва В.С. Дишлева І.М. Довгань А.І. Качуровський В.С. Шевченко А.М. Аносова А.В. Алексєєва О.І. Вихристенко Ж.В. Загурська С.М. Луценко Т.М. Дерій О.В. Шелест Л.В. Гаркавенко Ю.О. Локоткова Л. О. Борбіт А.В.
13.	Строки виконання програми	Календарний рік
14.	Місце виконання освітньої програми	Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» (вул. Ярослава Мудрого, 37, м. Біла Церква, 09107)
15.	Вартість надання освітньої послуги	Собівартість обраховується залежно від наповнення груп згідно з вимогами чинного законодавства
16.	Мінімальна та максимальна кількість осіб у групі	25-30 осіб
17.	Документ,	Свідоцтво про підвищення кваліфікації

	що видається за результатам и підвищення кваліфікації	
18.	Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/ програма:

Модуль 1. Соціально-гуманітарний. Модернізація системи освіти в контексті викликів ХХІ століття

1.1. Роль освіти у формуванні та розвитку людського капіталу

Роль освіти у формуванні та розвитку людського капіталу: огляд класичних та сучасних підходів. Аналіз програм та національних стратегій розвитку людського капіталу європейських країн та України. Переваги та обмеження у розумінні ролі освіти в процесі формування людського капіталу. Розгляд перспектив розвитку освіти та її впливу на людський капітал у майбутньому. Реалізація інноваційного освітнього проєкту на всеукраїнському рівні за темою «Модель національного освітнього технопарку з підвищення якості освіти у викликах воєнного/повоєнного часу».

1.2. Гуманістичні аспекти модернізації освіти в контексті традицій та інновацій

Гуманістичні підходи до модернізації освіти. Традиціоналізм в освіті: огляд традиційних підходів до освіти. Методологічні принципи виховання: природовідповідності, культуровідповідності та народності. Генеза проявів цих принципів у модернізації освітнього процесу від античних часів до сьогодення. Стандартизація змісту освіти. Аргументи за збереження традицій в освіті. Прогресивізм в освіті. Ідея інноваційного підходу до освіти. Аргументи за впровадження інновацій в освітній процес.

1.3. Національна ідентичність в історичному вимірі: між конфронтацією та співробітництвом

Поняття національної та громадянської ідентичності. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» та його статті щодо основних напрямків освітньої діяльності. Різновиди освітніх заходів, пропоновані Законом України для реалізації основних напрямків виховання національної та громадянської ідентичностей. Історична генеза української національної ідентичності: між конфронтацією та співробітництвом. Проблематика та методика національно-патріотичного, військово-патріотичного, громадянського та духовно-морального виховання. Регіональність у становленні української національної та громадянської ідентичності. Роль позашкільних заходів та позакласної роботи у формуванні національної та громадянської ідентичності. Пошукова та творча діяльність учнів у формуванні національної та патріотичної діяльності.

Очікувані результати за соціально-гуманітарним модулем 1 охоплюють:

Знання й розуміння:

- сутності людського капіталу та його впливу на соціально-економічний розвиток;
- ролі освіти у формуванні кваліфікаційного потенціалу суспільства та індивідуального розвитку кожної особистості;

- впливу освіти на здоров'я, економічний розвиток, соціальну стабільність та культурні процеси;
- суті наступних методологічних принципів виховання: природовідповідності, культуровідповідності та народності;
- способів забезпечення якості іншомовної освіти та рівного доступу до неї;
- цифрових технологій та електронних освітніх ресурсів для навчання учнів іноземної мови;
- сутності української національної ідеї;
- ролі духовно-морального фактору та духовної свідомості у справі становлення національної ідентичності, мотивації багатьох поколінь українців до захисту своєї Батьківщини.

Уміння:

- аналізувати взаємозв'язок між рівнем освіти нації та її економічними показниками;
- синтезувати інформацію щодо ефективних підходів до розвитку освіти для забезпечення сталого розвитку суспільства;
- створювати стратегії та програми розвитку освіти з урахуванням потреб сучасного ринку праці та соціокультурних вимог;
- використовувати нові досягнення у психології чи фізіології для поліпшення результативності своєї роботи;
- ефективно використовувати можливості цифрових технологій;
- використовувати у практичній діяльності сучасні тенденції викладання і навчання у закладах освіти з урахуванням упровадження дистанційного навчання;
- використовувати нетрадиційні форми уроків для підвищення мотивації учнів/учениць до вивчення іноземної мови;
- чітко й переконливо висловлювати свої думки про історичні аспекти національної ідентичності, ефективно обмінюватися інформацією з іншими.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- підтримка принципу доступності освіти для всіх верств суспільства, незалежно від соціального статусу чи матеріального стану;
- готовність до впровадження нових методів та технологій в освітній процес для підвищення ефективності освіти;
- усвідомлення важливості знань як основного ресурсу для розвитку суспільства та самореалізації особистості;
- усвідомлення власної ролі у формуванні та розвитку людського капіталу як ключового чинника сталого розвитку суспільства;
- усвідомлення об'єктивної необхідності впровадження інновацій в освітньому процесі при виникненні нових наукових знань у психології, фізіології, антропології;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- постійне удосконалення мотиваційних стратегій залучення учнів до вивчення іноземних мов;
- усвідомлення ролі вчителя як фасилітатора освітнього процесу;
- усвідомлення своєї національної ідентичності, відкритість до самокритики, незалежність від націоналістичних уявлень.

Модуль 2. Професійний. Освітнє середовище ІРЦ: територія безпеки та розвитку

2.1. Інваріантна складова модуля

2.1.1. Безпека життєдіяльності учасників освітнього процесу

Забезпечення безпеки з закладі освіти відповідно до вимог законодавства. Захист здоров'я учасників освітнього процесу. Безпека на території закладу освіти: контроль доступу та відеоспостереження, безпечний шлях до закладу освіти, проведення профілактичних занять з правил дорожнього руху. Техніка безпеки в кабінетах та лабораторіях, правила безпечного проведення дослідів. Екологічна безпека та гігієна, упровадження екологічно безпечних технологій в освітній процес. Включення тем безпеки життєдіяльності в освітні програми. Проведення занять та тренінгів.

2.1.2. Професійний стандарт практичного психолога закладу освіти

Професійний стандарт психолога: компетентності та основні функції. Аналіз рівня розвитку компетентностей психолога відповідно до професійного стандарту. Роль практичного психолога в освітньому процесі: підтримка учнів, вчителів, батьків, адміністрації. Основні завдання практичного психолога в освіті: діагностика, корекція, консультування, профілактика. Особистісні якості та професійні компетенції, які потрібні практичному психологу в освіті. Співпраця з іншими фахівцями: вчителями, соціальними працівниками, медичними працівниками. Етичні аспекти професійної діяльності практичного психолога в освіті.

2.1.3. Атестація фахівців психологічної служби

Основні нормативні документи на які слід звернути увагу під час проходження атестації педагогічних працівників. Норми, які набирають чинності з моменту оприлюднення нового Положення. Аналіз загальних аспектів висвітлених в Положенні. Порівняльна характеристика Типового та нового Положення, нововведень у них.

2.1.4. Створення безпечної освітньої екосистеми закладу освіти

Поняття фізична безпека, безпечне освітнє середовище. Екосистемний підхід. Формула «Дитина в безпеці». Рівні відповідальності у забезпеченні фізичної безпеки в освітньому середовищі. Ролі у надзвичайній ситуації. Симуляційна гра «Безпечна дорога до школи». Поняття інформаційної безпеки. Цифрова безпека. Інформаційна культура та інформаційна гігієна. Джерела інформації. Види медіа, їх вплив на споживача інформації. Вправа «Новина з телефону». Психологічна безпека в освітньому середовищі: ключові поняття, інструменти і механізми формування, розподіл відповідальності та ролей. Техніки психологічної підтримки та психоемоційної саморегуляції. Ізраїльська модель стресостійкості BASIC PH.

2.1.5. Практико-орієнтовані технології в роботі практичного психолога

Ознайомлення з основними принципами та методами використання проєктивних графічних методик в психологічній діагностиці. Вивчення можливостей та обмежень проєктивних методик у розумінні особистості. Розгляд основних проєктивних графічних методик (тест Мацена, тест Роршаха, тест «Малюнок дерева», «Неіснуюча тварина» тощо). Аналіз та інтерпретація результатів проєктивних графічних методик. Використання діагностичних методів мережевої терапії у професійній діяльності працівників психологічної служби. Принципи мережевої терапії, методи її застосування в діагностиці проблем та розвитку індивідуальних і групових інтервенцій. Значення діагностичних методів мережевої терапії у підтримці психологічного здоров'я та ефективності роботи працівників психологічної служби. Мережевий аналіз, розгортання ресурсів мережі як інструменти для ідентифікації ключових проблем і підтримки вирішення конфліктів та труднощів, що виникають у роботі психологічної служби.

Приклади застосування діагностичних методів мережевої терапії в різних сценаріях роботи психологічної служби. Ефективність діагностичних методів мережевої терапії у покращенні якості надання психологічної допомоги. Особливості використання асоціативних карток у роботі практичного психолога. Принципи та методики роботи з асоціативними

картками, їх практичне використання в різних сферах психологічної практики. Переваги використання асоціативних карток у роботі практичного психолога, їх здатність сприяти емоційному вивільненню, стимулювати творчість, сприяти вирішенню психологічних проблем. Приклади використання асоціативних карток у різних сценаріях терапевтичної роботи, враховуючи індивідуальні консультації, групові сесії та тренінги.

Очікувані результати за інваріантною складовою професійного модуля 2.1. охоплюють:

Знання й розуміння:

- різних методик і технологій, які використовуються у практичній психології: когнітивно-поведінкова терапія, гештальт-терапія, психодрама, сімейна терапія тощо;
- принципи взаємодії з клієнтами на основі впровадження психологічних технологій, враховуючи розробку індивідуальних планів психологічної допомоги, використання практичних стратегій у різних сферах життя клієнтів;
- етичних норм та професійних стандартів, які регулюють психологічну практику, враховуючи принципи конфіденційності, безпеки клієнтів, дотримання моральних принципів у взаємодії з ними;
- емоційного інтелекту та його складових;
- психологічних основ емоційно-вольової саморегуляції;
- наслідків впливу стресових емоцій на стосунки з оточенням та здоров'я педагога;
- можливостей діагностування та попередження конфліктів у педагогічній взаємодії;
- розвитку психологічної стійкості та резильєнтності;
- сутності, значення фізичної, інформаційної та психологічної безпеки;
- особливостей створення безпечного освітнього середовища з урахуванням екосистемного підходу;
- рівнів відповідальності у реалізації фізичної безпеки в закладі освіти.

Уміння:

- адаптувати технології та методики роботи до різних контекстів і ситуацій, враховуючи роботу зі школярами, сім'ями, групами, а також у корпоративному середовищі та в службі допомоги в кризових ситуаціях;
- ефективно виявляти потреби та проблеми суб'єктів освітнього процесу на основі застосування сучасних психологічних методів і технік;
- розробляти індивідуальні психологічні стратегії та програми для суб'єктів освітнього процесу на основі їхніх потреб, можливостей, цілей;
- підтримки позитивних взаємовідносин із оточенням, сприяння їхньому саморозвитку та психологічному благополуччю;
- використовувати різноманітні практико-орієнтовані методи та техніки роботи: розмовна терапія, арт-терапія, групова динаміка тощо;
- упроваджувати засоби самовдосконалення та підвищення кваліфікації для постійного професійного зростання;
- аналізувати педагогічну діяльність, використовуючи різних критеріїв та індикаторів якості освіти;
- відновлювати психічну рівновагу та перебувати в ресурсі;
- застосовувати психологічні методи й техніки саморегуляції: керувати диханням, тонусом м'язів, техніки заземлення, постукування; трансформувати тривожні думки та самостійно знижувати стан внутрішньої тривоги;
- уживати превентивні заходи щодо конфліктів і булінгу;
- вибудовувати діалогове навчання з усіма учасниками освітнього процесу як

рівноправними партнерами.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- позитивне ставлення до постійного вдосконалення своєї професійної компетентності;
- усвідомлення відповідальності за власний професійний розвиток;
- готовність до впровадження нових педагогічних ідей та технологій для підвищення власної професійної діяльності;
- здатність об'єктивно оцінювати власну педагогічну діяльність, готовність до безперервного професійного розвитку;
- важливість власного професійного розвитку для реалізації освітніх стандартів;
- готовність до впровадження нових підходів та технологій у свою роботу на основі результатів оцінювання;
- самоповага й повага до інших людей, справедливість, гідність, чесність, турбота;
- готовність до змін;
- взаємодія з усіма учасниками освітнього процесу, гнучкість та адаптивність;
- педагогіка партнерства.

2.2. Варіативна складова модуля

2.2.1. Інклюзивна освіта: теорія і практика

Тема 1. Організація інклюзивного освітнього середовища: алгоритм дій закладу освіти

Принципи та практичні аспекти створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти. Ідентифікація потреб учнів з особливими освітніми потребами, розробка індивідуальної програми розвитку, індивідуальних навчальних планів. Підтримка педагогів у розвитку адаптивних методик навчання, створення безбар'єрного фізичного та соціального середовища. Розвиток рівності, толерантності, розуміння різноманітності серед учнів, сприяння їхньому повноцінному включенню в суспільство. Організація професійного розвитку педагогічного колективу з питань інклюзивної освіти, сприяння співпраці з батьками учнів з особливими освітніми потребами, впровадження системи моніторингу та оцінювання ефективності інклюзивного середовища.

Тема 2. Психолого-педагогічний супровід інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами

Роль та функції психологів та педагогів у створенні сприятливого середовища для навчання та розвитку кожного учня, незалежно від їх особливостей. Методи та стратегії психолого-педагогічного супроводу, спрямовані на індивідуалізацію освітнього процесу, підтримку соціально-емоційного розвитку учнів/учениць, а також виявлення та вирішення можливих труднощів. Взаємодія з батьками учнів/ученицями та іншими учасниками освітнього процесу з метою підтримки та співпраці у створенні ефективного інклюзивного середовища. Аналіз концепційного й теоретичного базису психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання, зокрема, використання теорій розвитку, психології виховання та соціальної педагогіки. Взаємодія психологів, педагогів та інших спеціалістів у сфері освіти для ефективного розвитку інклюзивних практик і спільного розв'язання проблем.

Тема 3. Урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами в освітньому процесі

Вплив вікових особливостей на навчання та розвиток дітей з різними видами особливих освітніх потреб, враховуючи інтелектуальні, фізичні, емоційно-психологічні та соціальні аспекти. Індивідуальні особливості кожного учня: ступінь функціональних можливостей, стиль навчання, інтереси та потреби, а також специфічні особливості, пов'язані з конкретними освітніми труднощами. Стратегії та методики адаптації освітнього процесу до врахування цих особливостей із метою забезпечення успішного навчання та розвитку кожного учня. Співпраця

між педагогами, психологами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу при створенні індивідуалізованих підходів до навчання та підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Сучасні підходи й методики, спрямовані на індивідуалізацію освітнього процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами: диференціація завдань, використання різноманітних методів навчання та оцінювання.

2.2.2. Виявлення та подолання освітніх і психологічних втрат

Тема 1. Освітні виклики в воєнний період: аналіз та стратегії відновлення

Освітні втрати: український контекст. Освітні втрати й навчальні розриви: сутність і взаємозв'язок, оцінка та наслідки. Формати вимірювання освітніх втрат та навчальних розривів. Наслідки навчальних втрат для суспільства. Інноваційні підходи до забезпечення навчання під час кризи. Роль освітніх технологій у забезпеченні навчання в умовах воєнного конфлікту. Міжнародний досвід реабілітації освітньої системи після воєнного періоду: вивчення успішних стратегій.

Тема 2. Психологічні втрати в період воєнного стану: стратегії та ресурси відновлення

Психологічні втрати. Психологічні наслідки військових дій для дітей та підлітків: стратегії підтримки та реабілітації. Ментальне здоров'я, його складові. Ментальне здоров'я педагогічних працівників та учнів/учениць. Вплив стресу та травм на навчання та розвиток учнів/учениць. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу під час воєнного конфлікту.

Стратегії та інструменти для підтримки ментального здоров'я в освітньому середовищі. Вправи на стабілізацію психоемоційного стану педагогічних працівників, учнів та учениць на запуск когнітивних процесів у навчанні. Травми та стресові реакції внаслідок воєнного стану: аналіз впливу на психічне здоров'я. Програми та підходи до психологічного відновлення. Стратегії самоопіки та психологічного самопідтримання в умовах воєнного стану.

Тема 3. Навчальна мотивація учнів у сучасних умовах

Мотивація, мотив, мотивування. Самогенеруюча мотивація. Сучасні підходи до мотивації учнів до навчання. Задоволеність від навчання: зовнішні та внутрішні ресурси. Мотиватори «нового покоління». Мотивація без примусу. Розвиток мотивації учнів у різні вікові періоди. Методики та стратегії, спрямовані на розвиток навчальної мотивації. Вплив сучасних технологій на навчальну мотивацію учнів: можливості та виклики. Роль соціальних мереж та медіа у формуванні навчальної мотивації учнів. Адаптація навчальних програм до індивідуальних потреб та інтересів учнів для збільшення мотивації. Психологічні аспекти навчальної мотивації: розвиток внутрішньої мотивації та саморегуляції. Роль вчителя у стимулюванні навчальної мотивації учнів: стратегії та підходи.

2.2.3. Формування команди для розвитку культури демократії у школі

Тема 1. Демократичне врядування

Принципи демократичного врядування. Участь – основа демократичної культури школи. Шкільні правила на основі цінностей демократії. Роль учнівського самоврядування у формуванні демократичних цінностей. Принципи та практики демократичного прийняття рішень у шкільному середовищі. Створення та функціонування шкільного парламенту. Методи інклюзивного управління у школі: урахування потреб всіх учасників. Розвиток лідерських якостей серед учнів через демократичне врядування. Роль вчителя як фасилітатора демократичного процесу у шкільному колективі. Вплив демократичного врядування на клімат та культуру школи.

Тема 2. Командна взаємодія

Командотворення: формування команди, тимбілдінг. Ролі та лідерство в командах. Фасилітація як інструмент взаємодії та розвитку команд. Методи фасилітації, мотивації учасників/ць, досягнень результатів роботи в команді. Розвиток ефективних команд у

професійному середовищі: фактори успіху. Роль лідерства у формуванні та підтримці командної взаємодії. Ключові навички комунікації для побудови успішних командних відносин. Стратегії вирішення конфліктів у команді: підходи та методи. Типи ролей у команді, їх вплив на результативність спільної діяльності. Психологічний клімат у команді: чинники, що сприяють спільному успіху. Упровадження технологій для поліпшення командної взаємодії та спільної роботи.

Тема 3. Життєздатність команди

Створення команди для виконання завдання, прояву ролей та командного лідерства. Можливості мотивації до участі в команді. Зростання через лідерство в команді. Діяльність шкільних команд. Мотивація учасників команди. Розвиток довіри та взаєморозуміння у складі команди як фундамент життєздатності. Стратегії збереження та підтримки мотивації учасників команди на тривалий термін. Реагування на виклики та зміни: адаптивність команди як складник її життєздатності. Роль лідера в підтримці та зміцненні життєздатності команди. Ефективне управління конфліктами в командному середовищі для забезпечення стабільності та продуктивності. Оцінка та моніторинг параметрів життєздатності команди: інструменти й методи.

2.2.4. Дії учасників освітнього процесу в надзвичайних ситуаціях соціального, воєнного та природного характеру

Тема 1. Надзвичайні ситуації та їх наслідки

Причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій. Загальні ознаки НС. Рівні надзвичайних ситуацій. Наслідки надзвичайних ситуацій соціального, воєнного та природного характеру. Режим надзвичайної ситуації. Повідомлення про загрозу і виникнення надзвичайної ситуації та постійне інформування про зміни ситуації. Типи надзвичайних ситуацій: природні катастрофи, техногенні аварії, соціальні конфлікти тощо. Психологічні аспекти надзвичайних ситуацій: стрес, тривога та підтримка психічного здоров'я. Вплив надзвичайних ситуацій на соціальні, економічні та екологічні системи. Роль правоохоронних та гуманітарних організацій у реагуванні на надзвичайні ситуації. Міжнародна співпраця у попередженні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Тема 2. Послідовність дій у надзвичайних ситуаціях природного характеру

Характеристика зон стихійного лиха (ураганів, затоплень, пожеж). Правила поведінки, дії працівників у НС природного характеру. Правила евакуації для працівників закладу освіти. Порядок евакуації. Захист: процедури евакуації, пошук притулку та безпечних зон. Екстренні заходи: надання першої допомоги врятованим, порятунок заблокованих або постраждалих. Спільна діяльність між рятувальними службами, владними структурами та громадськістю. Відновлення житлових та інфраструктурних об'єктів, медичних послуг, освіти та інших сфер життєдіяльності.

Тема 3. Алгоритм дій у надзвичайних ситуаціях соціального та воєнного характеру

Захист населення від небезпечних факторів. Колективні засоби захисту населення. Дії при вчиненні терористичного акту (вибуху). Дії при виявленні вибухових пристроїв або підозрілих предметів. Дії у випадку обвалення будівель, споруд. Дії у випадку перебування під завалом. Організація та проведення евакуаційних заходів для цивільного населення у надзвичайних ситуаціях. Координація дій правоохоронних органів у надзвичайних ситуаціях соціального та воєнного характеру. Організація та надання гуманітарної допомоги й медичного забезпечення для постраждалих у надзвичайних ситуаціях. Забезпечення доступної та інформативної комунікації з громадськістю, засобами масової інформації в надзвичайних ситуаціях. Відновлення та реабілітація: організація процесу відновлення та реабілітації суспільства після надзвичайних ситуацій соціального та воєнного характеру.

Очікувані результати за варіативною складовою професійного модуля 2.2. охоплюють:

Знання і розуміння:

- теоретичних засад інклюзивної освіти, її цілей, принципів, основних концепцій;
- особливостей та причин освітніх і психологічних втрат у сучасному освітньому середовищі;
- наслідків освітніх і психологічних втрат (низький рівень успішності, втрата навчальної мотивації, погіршення ментального здоров'я);
- принципів демократії у школі;
- сутності поняття «команда», ролі та лідерство в команді, «фасилітація», сфери її застосування;
- видів надзвичайних ситуацій соціального, воєнного та природного характеру;
- визначення основних етапів та принципів організації заходів захисту в надзвичайних ситуаціях;
- розпізнавання потенційних загроз та ризиків, що виникають у надзвичайних ситуаціях.

Уміння:

- виявляти й адаптувати навчальні матеріали та методики з урахуванням різних особливих освітніх потреб учнів;
- застосовувати засоби й методи інклюзивної педагогіки для створення сприятливого освітнього середовища для всіх учнів, ураховуючи їхні індивідуальні особливості та потреби;
- використовувати підходи до компенсації освітніх втрат;
- володіти навичками ефективної підтримки учнів, сприяти їхньому здоровому психологічному розвитку;
- визначати й використовувати сучасні методи та форми мотивації учнів у навчанні;
- уживати превентивні заходи щодо конфліктів і булінгу;
- добирати та практично застосовувати методи фасилітації в діяльності команд;
- визначати способи мотивації до участі в команді;
- моделювати можливості для лідерства кожного/-ї завдяки командній роботі;
- розробляти стратегії та дії для досягнення поставлених цілей;
- брати участь у створенні безпечної освітньої екосистеми закладу освіти;
- планувати й виконувати евакуаційні процедури в надзвичайних ситуаціях;
- працювати в команді, координувати дії групи та, за необхідності, брати на себе лідерську роль для досягнення спільної мети;
- швидко й об'єктивно оцінювати ситуацію, приймати належні рішення щодо дій у різних ситуаціях.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- усвідомлення справедливості, рівності права всіх дітей на якісну освіту, доступ до освітніх можливостей, незалежно від їх особливих освітніх потреб;
- розвиток відповідальності та дбайливого ставлення до безпеки учасників освітнього процесу та їх оточення;
- необхідність розроблення та реалізації спеціальних програм і стратегій для подолання освітніх та психологічних втрат;
- розвиває власні навички у сфері безпеки та готовності до дій у надзвичайних ситуаціях;
- оцінює переваги культури демократії у школі;
- демонструє ціннісне ставлення до членів команди;
- мотивація членів команди;
- усвідомлення відповідальності за власний професійний розвиток;
- готовність до впровадження нових педагогічних ідей та технологій для підвищення власної професійної діяльності.

Модуль 3. Фаховий. Організація роботи практичного психолога закладу інституційного догляду та виховання дітей

3.1. Інваріантна складова модуля

3.1.1. Нормативно-правове забезпечення діяльності та особливості ведення документації практичних психологів закладів загальної середньої освіти

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність психологічної служби в системі освіти України, зокрема, у закладах інституційного догляду та виховання дітей. Планування роботи й характеристика основних напрямів діяльності практичного психолога, їх змістове наповнення. Вимоги до ведення обов'язкової документації практичного психолога закладу освіти. Діяльність в умовах дистанційного навчання. Реалізація напрямів діяльності. Звітність працівника психологічної служби закладу інституційного догляду.

3.1.2. Організація та зміст діяльності практичного психолога закладу освіти

Особливості діяльності практичного психолога закладів освіти. Робота психолога з різними категоріями дітей. Етичні норми роботи практичного психолога. Психологічний супровід професійної діяльності педагога. Особливості роботи практичного психолога закладу інституційного догляду та виховання дітей з батьками (особами, які їх замінюють). Психодіагностика. Індивідуальне і групове консультування. Просвітницька та профілактична робота з учнями/ученицями різних вікових категорій. Використання тренінгу в корекційному напрямку роботи психолога. Супервізії та інтервізії фахівців.

3.1.3. Супровід вікового, інституційного та професійного становлення особистості

Робота практичного психолога з дітьми різного віку. Дошкільне дитинство. Молодший шкільний вік. Підлітковий вік. Юнацький вік. Реалізація психічних можливостей і резервів кожного віку. Предметні та комунікативні здібності учнів/учениць, їх розвиток в умовах закладу інституційного догляду та виховання.

Психологічний супровід індивідуальної траєкторії професійного становлення педагога. Психологічна складова організаційного менеджменту. Типи організаційного лідерства. Роль практичного психолога в розвитку комунікативної культури учасників освітнього процесу. Психологічний супровід формування безпечного освітнього середовища.

3.1.4. Технологія побудови індивідуалізованої траєкторії особистісно-професійного розвитку практичного психолога

Індивідуалізована траєкторія особистісно-професійного розвитку практичного психолога: зміст дефініції. Аналіз технологій, які сприяють розвитку професійних та особистісних якостей практичного психолога в освітньому середовищі. Індивідуальні підходи до формування траєкторій розвитку, врахування унікальних потреб та можливостей кожної особистості. Аналіз поточного рівня розвитку компетенцій. Визначення особистісних та професійних цілей. Розроблення індивідуалізованої траєкторії розвитку практичного психолога. Інструменти та методики саморозвитку. Визначення критеріїв успіху та прогресу в досягненні поставлених цілей.

3.1.5. Емоційна підтримка учасників та учасниць освітнього процесу в умовах воєнного і післявоєнного стану

Технології забезпечення емоційної підтримки учасників освітнього процесу в умовах воєнного і післявоєнного стану. Методики та стратегії, спрямовані на забезпечення емоційної підтримки в умовах кризи, враховуючи психологічні консультації, групові заняття, методи арт-терапії, релаксаційні техніки тощо. Особливості роботи з дітьми, які пережили воєнні травми. Практичні поради щодо створення безпечного та підтримуючого середовища в закладі освіти.

3.1.6. Використання сенсорної інтеграції в роботі практичного психолога з дітьми

Основні положення теорії сенсорної інтеграції, основні принципи терапії, яка базується на сенсорній інтеграції. Умови призначення методики сенсорної інтеграції дітям. Сенсорний скринінг. Методи роботи, ігри та вправи з сенсорної інтеграції.

3.1.7. Упровадження здоров'язбережувальних технологій у практику роботи закладу освіти

Здоровий спосіб життя та здоров'язбереження серед учасників освітнього процесу. Приклади позитивного впливу здоров'язбережувальних практик на фізичне та ментальне здоров'я учнів, учениць та педагогів. Приклади програм і ініціатив, які успішно впроваджуються в закладах освіти для покращення загального стану здоров'я учасників освітнього процесу. Переваги впровадження здоров'язбережувальних технологій, таких як підвищення академічної успішності, зниження ризику виникнення хвороб, підвищення рівня самопочуття та здоров'я в цілому.

Очікувані результати за інваріантною складовою фахового модуля 3.1. охоплюють:

Знання й розуміння:

- ключових законодавчих актів та нормативних документів, які регулюють діяльність практичного психолога в закладі інституційного догляду й виховання дітей;
- етико-правових норм, організаційно-методичних принципів функціонування психологічної служби в освіті;
- основних напрямів та завдань психологічної роботи в освітньому закладі;
- вимоги до ведення обов'язкової документації практичного психолога;
- психолого-педагогічних засад супроводу вікового, особистісного, соціального, інституційного та професійного становлення особи, групи, організації, спільноти;
- психологічних концепцій, методів і прийомів створення безпечного освітнього середовища;
- особливостей створення умов для збереження психологічного і соціального здоров'я учасників освітнього процесу;
- важливості індивідуалізованого підходу до розвитку у професійній діяльності;
- впливу воєнного конфлікту та післявоєнних періодів на емоційний стан учасників освітнього процесу.

Уміння:

- організації власної професійної діяльності на основі знання норм, принципів, процедур та стандартів професії;
- здійснення психологічного супроводу в закладах освіти, забезпечення психологічної складової освітнього процесу;
- реалізації завдань адаптаційного супроводу, забезпечення фахової підтримки в ситуаціях вікового, особистісного, соціального, інституційного та професійного становлення особи, групи, організації, спільноти;
- оцінювати власну роботу, відповідно до вимог професійного стандарту та поставлених завдань;
- планувати й організовувати свою роботу, відповідно до потреб учнів, вчителів та батьків;
- упровадження методів і прийомів щодо попередження та подолання негативних форм реагування здобувачів освіти на психологічно та соціально складні умови;
- володіння технологіями створення безпечного освітнього середовища;
- використовувати метод сенсорної інтеграції у роботі з учнями;
- застосування розвиткових технологій, спрямованих на підтримку обдарованості та самоактуалізації особистості, її особистісного й життєвого потенціалу;
- розробляти та реалізовувати плани особистісно-професійного розвитку на основі власних потреб та можливостей;
- надавати психосоціальну підтримку в кризових умовах/ситуаціях.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- високий рівень професійної етики, довіра до клієнтів;
- уміння прийняти та розуміти різноманітність поглядів, культурних та соціальних реалій, що можуть спостерігатися серед учнів/учениць, учителів та інших учасників освітнього процесу;
- вибір цінностей психічного і психологічного здоров'я;
- бажання співпрацювати з учасниками освітнього процесу, уміння слухати, враховувати їхні погляди та думки;
- сформованість професійних ролей консультанта, тренера, фасилітатора, експерта, інтервізанта/супервізанта, суб'єкта самопізнання;
- бажання постійно вдосконалювати свої знання та навички, досліджувати нові методи й підходи у психологічній практиці;
- готовність надавати підтримку та допомогу всім, хто її потребує, незалежно від їх соціальної чи особистісної ситуації;
- взаємодія з усіма учасниками освітнього процесу, гнучкість та адаптивність;
- особистісний розвиток і рефлексія професійної діяльності.

3.2. Варіативний фаховий модуль

3.2.1. Арт-терапевтичні практики для гармонізації емоційно-особистісної сфери педагога

Тема 1. Арт-терапія: види, методи, ефективність

Огляд основних видів арт-терапії (малювання, скульптура, музикотерапія, танцювальна терапія тощо). Методи використання арт-терапії у практиці: індивідуальні та групові сесії, експресивні техніки, творчі завдання тощо. Психологічні та фізіологічні аспекти ефективності арт-терапії. Використання арт-терапії в різних сферах: психотерапія, реабілітація, освіта, розвиток особистості. Роль арт-терапії у розвитку креативності, самовираження та самореалізації. Адаптація методів арт-терапії для роботи з різними віковими групами та специфічними потребами особистості. Інтеграція арт-терапії з іншими формами психологічної та медичної підтримки (психотерапія, фармакотерапія, соціальна підтримка тощо). Виклики та перешкоди у впровадженні арт-терапії у практичну діяльність, методи їх подолання.

Тема 2. Тренінг «Мій ресурс»

Сценарій проведення тренінгу «Мій ресурс». Психологічні та педагогічні аспекти проблеми. Індивідуальні та групові підходи у проведенні тренінгу. Практичні вправи та завдання. Взаємодія тренера та учасників під час тренінгу. Оцінювання результатів ефективності тренінгу. Адаптація тренінгу «Мій ресурс» для різних вікових груп та сфер застосування.

Тема 3. Стабілізація емоційного стану педагогів за допомогою практик інтуїтивного живопису

Основні принципи та методи практик інтуїтивного живопису для стабілізації емоційного стану педагогів. Вплив практик інтуїтивного живопису на психоемоційне здоров'я та самопідтримку педагогів. Техніки самовираження та саморефлексії через практику. Роль творчого процесу в практиках інтуїтивного живопису для зниження стресу та підвищення самопідтримки педагогів. Використання інтуїтивного живопису як засобу побудови емоційної рівноваги та позитивної атмосфери в освітньому середовищі. Створення інтегрованих практичних програм з використанням інтуїтивного живопису. Оцінка результативності практик інтуїтивного живопису в контексті стабілізації емоційного стану педагогів.

3.2.2. Онлайн-сервіси для створення навчального контенту

Тема 1. Створення анкет, тестів, квестів засобами гугл форм

Робота з гугл формами для створення анкет, тестів, квестів. Налаштування форм, відповідно до мети та завдань. Створення анкет, тестів, квестів, навчальних занять. Надання доступів. Оброблення даних та побудова діаграм за допомогою таблиць ексель.

Тема 2. Віртуальні дошки як засіб візуалізації та взаємодії

Огляд віртуальних дошок. Їх особливості та можливості роботи (Jamboard, Padlet, Miro та інші). Функціонал дошок, їх налаштування. Надання доступів. Спільна робота в середовищах.

Застосування інтерактивних дошок дозволить здійснити зворотній зв'язок у навчанні; зробить навчання більш інтенсивним; урізноманітнить наочність навчального матеріалу; індивідуалізація навчання; організація колективної та групової роботи.

Тема 3. Створення інтерактивного навчального контенту

Огляд онлайн-інструментів для підвищення ефективності освітнього процесу: хмарка слів, QR-коди, анаграми, ребуси, ментальні карти, інтерактивні вправи, онлайн-тести, комікси, інтерактивні робочі аркуші, вебквести, сервіси штучного інтелекту. Створення, поширення та класифікація інтерактивного навчального контенту.

3.2.3. Травми війни: техніки психологічного самоцілення дорослих і дітей

Тема 1. Формування резильєнтності учасників освітнього процесу в умовах війни

Знайомство з основними концепціями життєстійкості в надзвичайних умовах. Практикум для розвитку позитивної життєвої позиції, удосконалення власної резильєнтності, підвищення внутрішнього ресурсу та застосування антистресового мислення. Прийоми для відновлення життєвого балансу та емоційної рівноваги.

Тема 2. Посттравматичний синдром та психологічні механізми самозахисту

Психічний стрес. Психічні, фізіологічні та соціальні прояви посттравматичного стресу в дітей різних вікових груп. Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Поняття та критерії діагностики посттравматичного стресового розладу. Кількісні інструменти дослідження стресу.

Тема 3. Техніки роботи зі збудженням, інтрузіями та уникненням

Встановлення контакту. Вивчення потреб. Навички керування посттравматичними реакціями збудження, інтрузіями та уникненням. Навички переформулювання негативних думок. Навички вирішення проблемних ситуацій. Сприяння психосоціальному благополуччю за допомогою спорту та фізичних вправ.

3.2.4. Безбар'єрне освітнє середовище: простір необмежених соціальної та психологічної підтримки

Тема 1. Визначення та роль безбар'єрного освітнього середовища: розуміння сутності та важливості створення доступного середовища для всіх

Безбар'єрність. Безбар'єрність як державна політика. Складові нового світогляду безбар'єрності. Головні стереотипи, упередження та судження. Підтримка й розвиток безбар'єрного освітнього середовища.

Тема 2. Принципи та підходи до створення безбар'єрного освітнього середовища: універсальний дизайн, інклюзивна освіта, диференціація та індивідуалізація навчання

Концепція безбар'єрності в освіті. Універсальний дизайн. Інклюзивна освіта. Диференціація навчання. Індивідуалізація навчання. Різноманітність. Підходи до створення безбар'єрного освітнього середовища.

Тема 3. Перспективи розвитку безбар'єрного освітнього середовища в Україні: виклики та можливості

Міжнародний досвід та кращі практики. Перспективи розвитку безбар'єрної освіти в Україні. Освіта протягом життя. Компетентності.

Очікувані результати за варіативною складовою фахового модуля 3.2. охоплюють:
Знання і розуміння:

- розуміння того, що інклюзивна освіта ґрунтується на ідеї включення всіх учнів в освітній процес, незалежно від їх особливих освітніх потреб;
- знання історії розвитку інклюзивної освіти та міжнародних стандартів.
- розширення знань про методи та стратегії розвитку та формування «soft skills»;
- розуміння використання «soft skills» педагогів у контексті їхньої професійної діяльності;
- розуміння основних понять: арт-терапія, арт-терапевтичні методи, види, практики;
- розуміння ризиків погіршення емоційного стану педагога;
- розуміння важливості гармонізації та стабілізації емоційно-особистісної сфери педагога, роль арт-терапії в цьому процесі;
- класифікації та особливості використання різних видів електронних ресурсів, наявних освітніх цифрових ресурсів, у тому числі для підтримки навчання здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;
- знання теорії і практики психології надзвичайних ситуацій, етики психосоціальної підтримки, педагогіки гри;
- розуміння значення гри для психічного здоров'я та соціального благополуччя, впливу рутин на освітній процес у надзвичайних ситуаціях;
- розуміння сутності безбар'єрності, її значення для суспільства в цілому;
- усвідомлення можливостей та перспектив розвитку інклюзивної освіти в Україні.

Уміння:

- здатність аналізувати теоретичні підходи та концепції інклюзивної освіти, враховуючи її історію розвитку та міжнародні стандарти;
- навички співпраці та комунікації з батьками, колегами та іншими учасниками освітнього процесу для ефективної реалізації інклюзивної освіти;
- уміння критично аналізувати інформацію, робити висновки та обґрунтовати рішення з позиції розвитку «soft skills»;
- визначати власні сильні та слабкі сторони, що є важливим етапом у розвитку «soft skills»;
- здатність з мінімальним ризиком долати стресові ситуації;
- здатність самостійно стабілізувати власний емоційний стан;
- навички застосування у повсякденному житті доступні арт-терапевтичні практики;
- навички поєднувати різні арт-терапевтичні практики у своїй діяльності;
- використовувати цифрове освітнє середовище для навчання, моніторингу та контролю його якості, залучати до розбудови цифрового освітнього середовища зацікавлених осіб та організації;
- добирати безпечні, доцільні для навчання здобувачів освіти електронні (цифрові) освітні ресурси, впорядковувати їх та використовувати з урахуванням мети, умов навчання, вікових особливостей та їхніх потреб;
- модифікувати наявні електронні (цифрові) освітні ресурси з урахуванням дозволів та ліцензій, створювати (враховуючи потреби здобувачів освіти) нові, здійснювати їх захист, надавати доступ до них здобувачам освіти;
- організовувати педагогічну діяльність на засадах сучасних підходів до навчання дітей в умовах надзвичайних ситуацій;
- розрізняти реакції дітей і дорослих на стрес, життєві труднощі (за віком, часом прояву тощо);
- створювати безпечне ігрове освітнє середовище;
- використовувати принципи та підходи до створення безбар'єрного освітнього середовища.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- розвинена повага до різноманітності - цінність індивідуальності кожного учня, важливість створення середовища, де кожен може розвиватися та відчувати себе прийнятим;
- усвідомлення справедливості, рівності права всіх дітей на якісну освіту та доступ до освітніх можливостей, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб;
- усвідомлення необхідності особистісного та професійного розвитку (прагнення до вдосконалення «soft skills»);
- свідоме розуміння своїх цінностей та переконань, які впливають на професійну практику;
- усвідомлення важливості людського життя, дбайливе та відповідальне ставлення до нього;
- прагнення постійного навчання, самонавчання нових методик та практик, що допомагають у стабілізації емоційного-особистісної сфери;
- стимулювання роботи над особистим творчим розвитком та позитивним мисленням;
- розвивати відчуття емпатії;
- здатність критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, розуміння правових та етичних аспектів, пов'язаних з використанням цифрових технологій,
- мотивація до навчання впродовж життя в професійній сфері за допомогою цифрових технологій та електронних (цифрових) освітніх ресурсів;
- професійна мобільність та гнучкість;
- ціннісне ставлення педагогів до здійснення психосоціальної підтримки дітей у надзвичайних ситуаціях, зокрема засобами навчання через гру.

Рекомендовані джерела

1. Абетка для директора. URL: <https://bit.ly/2YDTDXJ>
2. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання ІГО «Соціальна синергія». Київ: Видавництво «Теза», 2020. 30 с.
3. Академічна доброчесність у середній школі: методичні рекомендації. URL: <https://tinyurl.com/chesnist>
4. Аксініна І., Войтанішек О., Саніна О. Педагогічний коучинг: новація в шкільному менеджменті. Директор школи. 2018. № 23-24, С. 10-20.
5. Андрющенко О.О. Сутність феномену «рефлексивні вміння педагога». Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2016. Вип. 51(104), С. 67-73.
6. Бахтіна Г.П. Інформатизація суспільства та проблема «кліпового мислення». URL: <http://kpi.ua/1102-7>
7. Бех І.Д. Рефлексія у духовному «Я» особистості. Рідна школа. 2011. № 2, С. 9-14.
8. Бичко Г., Терещенко В. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Learning-losses_Ukraine.pdf
9. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ: Державна служба якості освіти, 2019. 240 с.
10. Богомольний Б.Р., Кононенко В.В. Медицина екстремальних ситуацій: навч. посіб. Одеса: Одеський держ. мед. ун-т, 2001. 412 с.
11. Богосвятська А., Кудрик Л. Комунікативна компетентність педагога-коуча. Зарубіжна література в школах України. 2020. № 4, С. 12-17.
12. Боднар О.С., Горішна О.М. Сутність та взаємозв'язок основних понять теорії управління змінами в освіті у філософсько-соціальному аспекті. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія: Педагогіка. 2020. Вип. 8 (15). С. 23-26. URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/191>

13. Бондар О.В. Ситуаційний менеджмент: навч. посіб. 2-ге вид., перероб та допов. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 388 с.
14. Бондарчук О.І., Нежинська О.О. Лідерство у діяльності керівника освітньої організації: спецкурс для слухачів очно-дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти. Київ, 2017. 36 с.
15. Бурдун В.М. Стратегічне планування. Енциклопедичний словник з державного управління / за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
16. Внутрішня система забезпечення якості освіти: Абетка для директора. URL: <https://bit.ly/2YDTDXJ>
17. Волківська Д.А. Сучасні підходи до визначення лідерства. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2014. Вип. 115, С. 45-47.
18. Воронова С.В. Коуч-технологія для директора школи. Управління школою. 2018. № 31-33, С. 80-94.
19. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П., Сущенко І.М. Критичне мислення: як цьому навчати: наук.-метод. посіб. / за наук. ред. О.І. Пометун. Харків, 2007. 190 с.
20. Гайдученко С.О. Мотивація персоналу. Харків: ХНУМГ, 2013. 111 с.
21. Галузяк В.М. Рефлексія у структурі особистісно-професійної зрілості вчителя. Теорія і практика управління соціальними системами. 2008. № 4, С. 17-25.
22. Глузман О.В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. Педагогіка і психологія: Вісник НАПН України. 2009. № 2(63), С. 51-60.
23. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. 2008. № 3, С. 23-30.
24. Гондарева Г.В. Концепція розвитку емоційного інтелекту старшокласників у навчально-виховному процесі. Таврійський вісник освіти. 2013. № 2, С. 260-264.
25. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків: Віват, 2022. 512 с.
26. Грицак Я., Комаров О. Шлях становлення української ідентичності. 2021 р. URL: <https://bit.ly/3ERW4L5>
27. Гуревич Р.С. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів засобами мультимедійних технологій. Наукові записки. Серія: Педагогіка. 2007. С. 38-41.
28. Гусак В.М. Нові ролі педагога у контексті реформ сучасної української школи: матеріали науково-практичної конференції «Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ». URL: <http://conf.zippo.net.ua/?p=79>
29. Данило Косенко. Як створити шкільний простір, що мотивуватиме учнів навчатися. URL: <https://bit.ly/3kM3eY4>
30. Депутат О.П., Коваленко І.В., Мужик І.С. Цивільна оборона. Львів, 2005. 389 с.
31. Державний стандарт базової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 №898 URL: <https://bit.ly/3ifCKgF>
32. Деякі питання організації та проведення супервізії : Наказ МОН від 18.10.2019 року №1313. URL: <https://bit.ly/3Vm9jeg>
33. Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 03 лютого 2020 р. за № 111/34394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text>
34. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-тє вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 304 с.
35. Дії населення в умовах надзвичайних, несприятливих побутових та нестандартних ситуацій: практичний посібник / М.А. Скидан та ін.; за заг. редакцією М.А. Скидана. Київ: Атіка-Н, 2007. 92 с.
36. Дубицкий А.Е., Семенов І.А., Чепкий Л.П. Медицина катастроф. Київ: Здоров'я, 1993. 462 с.
37. Дуткевич Т.В. Техніка управлінської діяльності в закладі освіти. Київ: КНТ, 2020. 194 с.

38. Екстрена медична допомога / за ред. Г.Г. Рощина. Київ: Поліграф. книга, 2009. 138 с.
39. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н.П. Наволокова. Харків: ВГ «Основа», 2009. 176 с.
40. Євтух М.Б., Пінковська Е.А., Черкашина Т.В. Методики особистісно-професійного самовдосконалення суб'єкта педагогічної діяльності на засадах самопізнання: навч.-метод. посіб. для педагогічних працівників. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2015. 400 с.
41. Євтух М.Б., Черкашина Т.В. Педагогічна система самопізнання і особистісно-професійного самовдосконалення: підручник. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2017. 348 с.
42. Єгорова Є.В. Структура професійної ідентичності особистості: експериментальне дослідження. Наукові записки Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України. 2006. Вип. 30, С. 350-360. URL: <https://rucont.ru/efd/518381>
43. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 1. Техногенна та природна небезпека / за заг. ред. В.В. Могильниченка. Київ: КІМ, 2007. 636 с.
44. Зеленська Л.Д. Мовно-комунікативна компетентність учителя-коуча, ментора, тьютора, фасилітатора (на прикладі програми «Освітологія»). Молодь і ринок. 2021. № 9(195), С. 16-20.
45. Зеленська Л.Д. Модерація як форма реалізації супервізії в НУШ. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. 2021. Т. 2, С. 95-98.
46. Ілліна О.В. Проблема вмінь, необхідних для організаторської діяльності вчителя, в історії педагогічної думки. Вісник Житомирського державного педагогічного університету. 2018. № 24, С. 63-66.
47. Інклюзивна освіта: навчальний посібник / М. Порошенко та ін. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
48. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ, 2018. 174 с.
49. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: монографія / за заг. редакцією Г. Л. Єфремової. Суми: вид-во «СумДПУ імені А.С. Макаренка», 2020. 444 с.
50. Інструменти для оцінювання рівня безпеки, комфорту та здоров'я школи і планування змін. URL: <https://bit.ly/3kLtGkM>
51. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. / авт.- укл.: О. Пометун, Л. Пироженко. Київ: АПН, 2002. 136 с.
52. Інформаційні матеріали на тему психологічної допомоги для дітей та дорослих в часі війни. URL: <https://k-s.org.ua/coping-war/>
53. Ісаєва Г. Метод проєктів – ефективна технологія навчання. Підручник для Директора. 2005. № 9-10, С.4-10.
54. Калініна Л.М. Реформування освіти в Чеській республіці. Вересень. 2013. № 1-2(62-63), С. 10-24.
55. Калошин В.Ф. Філософське ставлення до стресу: психологічний практикум. Управління школою. 2017. № 46, С. 90–94.
56. Кальчева О.Ю., Місяк О.К. Методичний посібник до програми «Управління гнівом». Київ, 2015. 60 с.
57. Карамушка Л.М., Шевченко А.М. Забезпечення психологічного здоров'я менеджерів та педагогічних працівників освітніх організацій в умовах Нової української школи: навчальний посібник. Біла Церква: КНЗ КОР «КОІПОПК», 2023. 155 с.
58. Клокар Н.І. Освітній кластер як альтернативна модель професійного розвитку керівників закладів освіти. Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки. 2018. Вип. 6(35), С. 94–109.
59. Книш І.В. Кліпове мислення як норма та прояв геніальності. Нові виміри духовності на початку ХХІ століття : матеріали VI Міжнародної on-line конференції (24-25 травня 2018 року, Сумський державний університет) / за ред. проф. І.П. Мозгового. С.П. 2018. С. 48-49.

60. Коберник І., Краснова К. Ефективні комунікації для освітніх управлінців: посіб. URL: <https://bit.ly/37kGdnf>
61. Коберник О.М. Проективна педагогіка і національна школа. Шлях освіти. 2006. № 7, С. 7-9.
62. Кобинець Я. Підходи Нової української школи, або Шлях до дитячого серця. URL: <https://bit.ly/3Fjy05x>
63. Ковбасюк Ю.В. Державне управління: підручник: у 2 т. Київ; Дніпропетровськ: НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.
64. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012. № 5403-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст. 458
65. Козира В.М. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі: навч.-метод. посіб. для вчителів. Тернопіль: ТОКІППО, 2017. 60 с.
66. Компетентнісний підхід: ідеї для реалізації на уроках. URL: <https://bit.ly/3iujpsL>
67. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації». Київ, 2018. 140 с. URL: <https://bit.ly/32AKTTK>
68. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p>
69. Коротун О. Методологічні засади змішаного навчання в умовах вищої освіти. Інформаційні технології в освіті. 2016. № 3(28), С. 117-129.
70. Костюк А.В. Емоційний інтелект та шляхи його розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. № 2, С. 85-89.
71. Котова Н.В. Сутність і структура педагогічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. URL: <https://bit.ly/3gi5vqV>
72. Кочкурова О.В. Динаміка професійної ідентичності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 12. 2019. Вип. 25 (49), С. 200-205.
73. Кремень В.Г. Світ знання : людина, наука, освіта. Київ: Знання України, 2016. 87 с.
74. Кугуєнко Н.Ф. Активні та інтерактивні методи навчання як фактор забезпечення педагогіки успіху. Джерело педагогічної майстерності. 2008. № 2, С. 32-37.
75. Линьов К. Концепція розвитку закладу освіти: з чого починати (част. 1). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WMiLcW77tyM> .
76. Литвиненко Г., Клясен Н. Управління проектами: сутність та особливості застосування в освіті. Рідна школа. 2017. № 11-12, С. 39-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2017_11-12_9
77. Любчак Н.М. Проектні технології: сутність та особливості використання у навчальному процесі. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2014. Вип. 122, С. 144-150.
78. Любченко Н.В. Потенціал кластерних механізмів в управлінні освітою в умовах децентралізації влади. Вісник післядипломної освіти. Серія: Управління та адміністрування. 2016. Вип. 2(31), С. 65–81.
79. Макаренко В.М., Туманцова О.О. Як опанувати технологію формування критичного мислення. Харків: ВГ «Основа», 2008. 320 с.
80. Максименко С.Д. Рефлексія – шлях до продуктивного самовизначення. Психолог. 2005. № 1, С. 19-22.
81. Манько В.А. Проблемне навчання як актуальна науково-педагогічна проблема. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. 2006. Вип. 25, С. 102-106.
82. Матюха Г.В., Салло Ю.В. Організація групової роботи на уроках англійської мови. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2013. С. 271-274.
83. Мельничук О.В., Білошапка Н.І. Психологія ненасильницького спілкування: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавництво "Либідь", 2018. 394 с.

84. Меморандум співпраці між усіма учасниками освітнього процесу: педагогами, учнями та батьками. URL: <https://bit.ly/3zxHqYt>
85. Менеджмент освітньої організації. Харків: ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
86. Мірошник О.Г. Професійно-педагогічна рефлексія у вимірах основних сфер професійної активності вчителя. Психологія і особистість. 2015. №1(7), С. 162-173.
87. Модельні навчальні програми. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/>
88. Мойсеюк Неля. Педагогіка. URL: <https://bit.ly/3z9M8cc>
89. Моргун В.Ф. Емоційний інтелект у багатовимірній структурі особистості. Постметодика. 2010. № (6)97, С. 2-15.
90. Москаль Ю. Ідентифікація й ідентичність у суспільному форматі теоретичного аналізу. Психологія і суспільство. 2016. № 1, С. 96-112.
91. Москальова А.С. Роль саморегуляції в подоланні професійних криз керівниками загальноосвітніх навчальних закладів. Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інст-ту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. 2012. Вип.34. Т. 1, С. 197-201.
92. Мотиваційний менеджмент: теоретичний аспект / Е. Лоулер та ін. Київ, 2017. 160 с.
93. Навчаємо мислити критично: посіб. для вчителів / авт.-уклад.: О.І. Пошетун, І.М. Сущенко. Дніпро: ЛПРА, 2016. 144 с.
94. Навчальна кінезіологія: проста гімнастика для мозку. URL: <https://bit.ly/3XKqdVt>
95. Навчання, досвід, наставництво. Інформаційний бюлетень За медичні права. 2011. № 4, С. 2-3. URL: <http://lviv.medprof.org.ua/uploads/media/2-3.pdf>
96. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.
97. Новак В.О., Мостенська Т.Л., Ільєнко О.В. Організаційна поведінка: підручник. Київ: Кондор, 2013. 498 с.
98. Нові вимоги до компетентностей керівників шкіл в Україні : посіб. для слухачів закладів післядипломної освіти, керівників закладів загальної середньої освіти, здобувачів вищої освіти за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами» / О.М. Отич та ін.; за заг. ред. О.М. Отич, Л. К.О. де Фонтана. Київ, 2018. 74 с.
99. Овчаренко О.П., Лазар А.П., Матюшко Р.П. Основи радіаційної медицини: навч. посібник. Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2002. 208 с.
100. Онопрієнко О.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів: сутність і методика здійснення. Український педагогічний журнал. 2016. № 4, С. 36-42.
101. Опис цифрової компетентності педагогічних працівників /Н. Морзе та ін. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 1-53. Київ, 27-28.09.2019. URL: <https://bit.ly/3ineA6B>
102. Організація і надання першої медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях. Вінниця: Нова книга, 2007. 144 с.
103. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: монографія / Л.Б. Лук'янова та ін. Київ: Педагогічна думка, 2012. 272 с.
104. Освітні втрати: підходи до вимірювання та компенсації. URL: https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/zapyska_osvitni-vtraty.pdf
105. Освітня програма навчального закладу. URL: <https://bit.ly/3ckLjDp>
106. Ощепко Т.В. Професійна компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу. URL: <https://bit.ly/3vbYTQA>
107. Палько Т.В. Психологічна програма розвитку рефлексії вчителів в умовах післядипломної педагогічної освіти. Актуальні проблеми психології. 2014. Вип. 41. Т. 1, С. 163-168.
108. Патрік Сміт, Атле Дирегров, Вільям Юле. Діти та війна. Навчання технік зцілення. Львів: Галицька Видавнича Спілка, 2022. 108 с.
109. Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ. URL: <https://conf.zippo.net.ua/?p=340>

110. Петрушкевич О. Ненасильницьке спілкування у школі – це міф чи реальність? URL: <https://bit.ly/3EWB2eB>
111. Пітерсон Д. 12 правил життя. Як перемогти хаос / пер. з англ. Д. Кожедуба. 3-тє вид. Київ: Наш формат, 2021. 384 с.
112. Побірченко Н.А. Психодіагностика професійної ідентичності майбутніх вчителів: методичні рекомендації. Київ: БЦФ ТОВ «Дельфін», 2010. 45 с.
113. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Посібник для вчителя. Київ, 2014. 280 с.
114. Пометун О. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 104 с.
115. Пометун О.І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи: навч.-метод. посіб. Київ: Вид. дім «Освіта». 2020. 192 с.
116. Пометун О.І., Сущенко І.М. Основи критичного мислення: метод. посібник для вчителів. Дніпро: ЛПРА, 2016. 156 с.
117. Пономаренко В., Воронцова Т., Сакович О. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи «НУШ» URL: <http://surl.li/dwuik>
118. Поспелова Т. Розвиток лідерського потенціалу керівника закладу середньої освіти: навч. посіб. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 36 с.
119. Правило кисневої маски для педагогів: практичні вправи для відновлення в травматичних обставинах від Тетяни Тимошенко. URL: <https://bit.ly/3uydYxV>
120. Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій: Постанова КМУ від 16.02.1998 №174.
121. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 № 800 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ від 27.12.2019 № 1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>.
122. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова КМУ від 09.01.2014 №11.
123. Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти»: Наказ Мінекономіки України від 17.09.2021 №568-21. URL: <https://bit.ly/3zyhrA1>
124. Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти: Наказ МОН від 19.02.2021 №235. URL: <https://bit.ly/3C7tkvQ>
125. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі, схвалену Указом Президента України від 25 травня 2020 р. за № 195/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>
126. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18.08.2001. № 2245-III. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, №15, ст. 73.
127. Про освіту: Закон України від 05.09.2017. № 2145-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
128. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
129. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015. № 389-VIII. Урядовий кур'єр. 14 червня, 2000. №107.
130. Про.Безпеку: безпечна освітня екосистема громади: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Н. Софій, А. Аносової. Київ: Центр інноваційної освіти «Про. Світ», 2023. 518 с
131. Професійний стандарт «Учитель закладу загальної середньої освіти». (2020): Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736. URL: <https://bit.ly/3H2Dhj0>
132. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти

- (з дипломом молодшого спеціаліста)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
133. Пучков І. Використання змішаного навчання при підготовці вчителів початкових класів. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2017. № 1(13), С. 260-264.
134. Пушкарьова Т.О. Педагогічне проектування в системі загальної середньої освіти: теорія і практика: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2017. 308 с.
135. Рай М. Компас цінностей. Уроки 101 країни про цілі, лідерство і життя. Yakaboo Publishing, 2021. 368 с.
136. Рашевська Н. Змішане навчання як психолого педагогічна проблема. Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». 2010. Вип. 191. Ч. IV, С. 89-96.
137. Резван О.О. Шляхи вдосконалення професійної рефлексії вчителів проєктних класів «Інтелект України». Рідна школа. 2016. № 4, С. 65-69.
138. Рекомендації ЮНІСЕФ та Міністерства освіти і науки України щодо організації програм із надолуження освітніх втрат. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/07/31/Unicef.Immmediate.actions.frame.proofreading.ua.1-31.07.2023.pdf>.
139. Робінсон К. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту. / пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис, 2016. 258 с.
140. Робінсон К., Ароніка Л. Школа майбутнього. Львів: Літопис, 2016. 258 с.
141. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навч.- метод. посібник. Київ: ФОП Стеценко В.В. 2016. URL: http://www.la-strada.org.ua/ucp_mod_library_showcategory_65.html
142. Розенберг М.Б. Ненасильницька комунікація: мова життя. Київ: Видавництво "К.І.С.", 2013. 298 с.
143. Романовський О.Г., Михайличенко В.С., Грень Л.М. Педагогіка лідерства: монографія. Харків: НТУ «ХП», 2018. 450 с.
144. Руденко І.М. Психологічні техніки емоційної саморегуляції для учасників освітнього процесу в умовах Нової української школи: посібник. Черкаси: КНЗ «ЧОППОП ЧОР», 2022. 57с.
145. Сайт. Державна служба якості освіти. Інституційний аудит. URL: <https://sqe.gov.ua/>
146. Сак Т. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навчальний курс та науково-методичний посібник. Київ: СПД-ФО Парашин І., 2011. 101с. URL: <https://cutt.ly/lnUhQDL>
147. Самооцінювання закладу освіти: ефективний інструмент підвищення управлінської діяльності. URL: <https://bit.ly/3wUZ8lt>
148. Самопізнання і самовдосконалення в схемах, формулах, таблицях: навчально-методичний посібник / укладач А.В. Аносова; за заг. ред. Е.А. Пінковської, Т.В. Черкашиної. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2018. 152 с.
149. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти від 01.01.2021 року: Наказ МОЗ України від 25.09.2020 № 2205. URL: <https://bit.ly/3CshueK>
150. Сенге П. П'ята дисципліна: мистецтво і практика організації, котра самонавчається. Київ: Олімп-бізнес, 2011. 408 с.
151. Сенчина Н.Г. Формування педагогічної рефлексії учителів гуманітарних спеціальностей у післядипломній освіті: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2019. 22 с.
152. Сікора Я. Інтеграція електронного навчання і дистанційних освітніх технологій в навчальний процес ВНЗ. Актуальні питання сучасної інформатики. 2023. № 3, С. 92-95.
153. Скиба М. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. URL: <https://bit.ly/30xzdEL>
154. Уварова А. Від керівника до лідера: практичні поради для директорів шкіл та керівників відділів освіти. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12.2019.pdf>

155. Скиба М. Цінності в школі – від глухої оборони до навігації в незвіданому. Нова українська школа. URL: <https://bit.ly/3UrXXnA>
156. Скрипник М.І. Технології професійного розвитку педагогів: методичний poradник. Київ, 2016. 231 с.
157. Смагіна Т.М. Зміщення акцентів з hard skills на soft skills в підвищенні професійної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти регіону: збірник матеріалів конференції. 2017. С. 21-29.
158. Сміливі навчати: практичний poradник для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти / уклад.: А.В. Аносова, Л.А. Петушкова. Київ: Навчай для України, 2023. 220 с.
159. Ставкова С. До питання вивчення та використання супервізії як соціальної технології. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2016. № 3, С. 178-190.
160. Старовойт О.В. Психологія ненасильницької комунікації. Київ: Видавництво "Академія", 2015. 285 с.
161. Степаненко О.О. Обґрунтування поняття «тьютор» у освітньо-дослідницькому просторі. Педагогічні науки. 2018. С. 198-204.
162. Степико М.Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ: НІСД, 2011. 336 с.
163. Стіл Дж., Мередіт К., Темпл Ч. Методична система «Розвиток критичного мислення у навчанні різних предметів». Підготовлено для проекту «Читання та письмо для розвитку критичного мислення» / Науково-методичний центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект». Київ: Міленіум, 2001. 104 с.
164. Стрельников В.Ю. Роль емоційного інтелекту у забезпеченні здоров'я людини. Постметодика. 2010. № (6)97, С. 15-21.
165. Супервізія: професійна підтримка і професійний розвиток педагогів: poradник для супервізорів (наставників). USAID, 2018. 60 с.
166. Супрунець Т.А. Аксиоматичні ядра головних соціологічних підходів стосовно довіри та довірчих відносин. Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. 2013. Вип. 13, С. 43-55.
167. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 т. Київ: «Рад. школа», 1976. Т. 2. Сто порад учителям. С. 600–601.
168. Татенко В.О. Лідер XXI. Lider XXI. Соціально-психологічні студії. Київ: Видавничий дім «КОРПОРАЦІЯ», 2004. 182 с.
169. Теорія і практика формування лідера: навч. посіб. / О.Г. Романовський та ін. Харків, 2017. 100 с
170. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В. Кухаренко та ін.; за ред. В. Кухаренка. Харків: Міськдрук, 2016. 284 с.
171. Терлецька Л.Г. Психологія здоров'я: психічна саморегуляція. Київ: Вид. СЛОВО, 2020. 136 с.
172. Технології розвитку критичного мислення учнів / А. Кроуфорд та ін.; наук. ред. О.І. Пометун. Київ: Пляди, 2006. 220 с.
173. Тимошко Г.М. Управління формуванням професійного здоров'я педагогів. Проблеми освіти. 2015. Вип. 83. Ч. 2, С.102-107.
174. Типова освітня програма організації та проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа»: Наказ МОН від 13.12.2018 № 1392. URL: <https://bit.ly/34Xcwbn>
175. Тренерський довідник. Роль молоді у трансформації конфлікту / Надін Ліамурі-Байя та ін. Рада Європи та Європейська Комісія, 2021. 294 с.
176. Удовиська Т.А. «Кліпове мислення» молоді: особливості прояву у процесі навчання (до постановки проблеми). Вища освіта України. 2013. Вип. 31. Т. VIII (50), С. 407-416.

177. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навч. посіб. Вінниця, 2018. 196 с.
178. Управлінське лідерство: виклики сьогодення: монографія / за заг. ред. В.В. Толкованова. Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. 600 с.
179. Фісун О.В. Педагогічна фасилітація як багатозначний феномен: зб. наук. праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Засоби навчальної та науково-дослідної роботи». 2010. Вип. 34, С. 133-139.
180. Хобзей П. Директор школи має вести колектив до змін. Освіта.ua. URL: <http://osvita.ua/school/reform/55280/>
181. Цуркан Т.Г., Красій Н.Б. Шлях до успіху особистості – через проблемне навчання. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 10(54), С. 313-318.
182. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидання, 2012. 224 с.
183. Черкашина Т.В. Сучасні педагогічні практики: педагогічна система самопізнання і особистісно-професійного самовдосконалення: навчально-методичний посібник для педагогічних працівників. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 162 с.
184. Чернявська А. Емоційний інтелект – запорука успішного навчання. Молодь і ринок. 2012. № 12, С. 136-139.
185. Швець Т. Тьюторські компетенції, або Чому не кожний вчитель може стати тьютором. 2018. URL: <https://bit.ly/3irvxgm>
186. Шевченко І.А. Розвиток фахової компетентності вчителів природничих дисциплін у післядипломній педагогічній освіті: метод. посіб. Вінниця: КВНЗ «ВАНО», 2016. 96 с.
187. Шлейхер А. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис, 2018. 296 с.
188. Шуневич О.М. Фасилітативний підхід як умова трансформаційного навчання вчителів у післядипломній освіті. Суспільні дисципліни як засіб формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти: матеріали І Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції. 2018. С. 219-224.
189. Що таке емоційний інтелект, ненасильницьке спілкування та як мирно розв'язувати конфлікти. URL: <https://nus.org.ua/articles/shho-take-emotsijnyj-intelekt-nenasyllynske-spilkuvannya-ta-yak-myrno-rozv-yazuvaty-konflikty/>
190. Яхно Т. Конфліктологія та теорія переговорів. Київ, 2019. 168 с.